

Hva med SSBs behandling av samer og kvener?

FOLKETELLINGER: - Det er jo klart at SSBs klassifiseringer må ha skapt store lokale engasjement om etnisitet ved de gjentatte folketellingene. Og derav holdt diskrimineringene varme! skriver nestleder Kurt Magne Stormo i Kystsamene. Foto: Privat
Åpne deleknapper for artikkelen

19.03.24 11:32

Kurt Magne Stormo, nestleder Kystsamene, Tromsø

Til Sannhets- og forsoningskommisjonen: Hvorfor inneholder ikke kommisjonens rapport noe om Statistisk Sentralbyrås sin behandling av samer og kvener ved folketellinger?

MENINGER Dette er et debattinnlegg. Innlegget gir uttrykk for skribentens holdninger.

Dette er forhold som fins på dagens nettside til Statistisk sentralbyrå. Folketellingene på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet må ha skapt stort og elendig lokalt engasjement om etnisitet. Så, hvorfor har kommisjonen sett bort fra disse forhold i sin rapport.

Etter mitt skjønn har disse rasedefinisjoner vært vesentlige faktorer i stigmatiseringen av samer og kvener. Ved hver folketelling måtte de lokale myndigheter bestemme detaljerte etniske frimerker på sin befolkning hva angår samer, finner og kvener i forhold til prosenter.

Statistiske Sentralbyrå styrte gjennom sine befolkningsstatistikker som folketellinger hvordan de ulike etniske minoriteter skulle defineres. Det gjaldt en lang periode som 1845-1930.

Historisk var ikke samene og kvenene i nord spesielt tallrike sett i forhold til resten av befolkningen, men de ble likevel inngående behandlet i den norske befolkningsstatistikken. Folketellingen i 1845 var den første som inneholdt egne rubrikker for samer og kvener, og fra 1855 ble også blandingsbefolkningen telt.

Først på 1930-tallet ble det slutt på å telle samene og kvenene ut ifra såkalte målbare kriterier som språk og avstamning.

Fra folketellingene omkring slutten av 1800-tallet kan nevnes følgende inndelinger:

- 1. Rene lapper og blandede lapper. De som benyttet det lappiske språket.
- 2. Blandede av lapp-finner, hvis språk var lappisk, norsk og lappisk, eller norsk, lappisk og finsk, eller hvis farens nasjonalitet var utelukket lappisk.
- 3. Blandet. Hvor foreldrenes nasjonalitet var ukjent, men hvor vedkommende utelukket snakket lappisk.
- 4. Eller andre som finner, lapper, hjemvendte norsk-amerikanere, dissenter, blinde, døve eller sindssyke.

I forbindelse med folketellingen i 1930 brukte Statistisk byrå for første gang begrepet same fremfor lapp og finn.

Spørsmålet til Sannhets- og forsoningskommisjonen er altså hvorfor disse forhold er unnlatt i deres rapport? Er det for å beskytte myndighetene sine overgrep? For det er jo klart at disse klassifiseringer må ha skapt store lokale engasjement om etnisitet ved de gjentatte folketellinger. Og derav holdt diskrimineringene varme!